

Sen de mi Spartaküs?

Ulak: Efendiniz İtalya Komutanı Marcus Licinius Crassus'tan bir mesaj getirdim. En merhametli ekselansınızın isteği sayesinde hayatlarınız bağışlanacak! Köleydiniz ve köle olarak kalacaksınız. Ancak, Spartaküs adlı köleyi teşhis etmeniz şartıyla çarmlıha gerilme cezasına çarptırılmayacaksınız.

Antoninus (Tony Curtis): Ben Spartaküs'üm!

Diğer Kölelerin hepsi sırayla: Ben Spartaküs'üm!

- *Spartacus (1960) Stanley Kubrick*

Spartaküs ve birlikte savaştığı köleler, neden orijinal planlarına sadık kalarak özgürlüğe kaçmadılar da Roma'ya, imparatorluğun kalbine yönelip adeta intihar ettiler? Konu ego muydu yoksa bambaşka ve çok kahramanca bir amaç uğruna mı öldüler? Spartaküs yaşasaydı iyi bir trader olabilir miydi?

“Köleydiniz ve köle olarak kalacaksınız” diye haber yollayan Crassus'tan esinlenmiş olabilir mi Cem Karaca?

Spartaküs'ün MÖ 73-71'de başlattığı isyan, Roma tarihinin en geniş çaplı ve başarılı köle isyanı olarak biliniyor. Spartaküs'ün hikayesi günümüze kadar tarihçiler, romancılar, film ve dizi yapımcıları tarafından geniş insan kitlelerine anlatıldı.

Ünlü yönetmen Stanley Kubrick, 1960'da çıkan filminde onu, baskıcı Roma İmparatorluğu'na karşı başkaldıran bir özgürlük savaşçısı olarak tasvir etti. Spartaküs, ondan çok önce de sadece Fransız devriminin değil, Marx ve Rosa Luxemburg gibilerin ilham kaynaklarından biri haline gelmişti.

Spartaküs ile aynı dönem yaşamış olan ünlü tarihçi Plutarch'a göre Spartaküs artık daha fazla köle olmaya dayanamamış ve bir gün “yeter” demiş bir insan. Spartaküs isyanı da aşağı yukarı bir kaza olarak başlamış. Orijinal planı başkaldırmak, özgürlük savaşçısı olmak değil, sadece kaçmakmış. Ancak ihanete uğrayıp bu planları açığa çıkınca, özgürlükleri için savaşmaktan veya infaz edilmekten başka seçenekleri kalmamış. Yani aslında kendi halinde, özgürlüğüne kavuşmak isteyen biriyken, şartlar onu tarihi bir kahraman haline getirmiş,

Aslında gladyatörler köle olmakla birlikte köleler arasındaki koşulları diğer grupların çoğundan iyiydi. “Panem et circenses” yani “Ekmek ve sirk” siyaseti ile bir yandan halkın karnı doyuruluyor diğer yandan gladyatörlerin birbirini öldürmesi veya tutsakların hayvanlar tarafından parçalanması gibi canlı yayın “eğlenceler” ile aynı halkın oyalanması ve aklına sakıncalı fikirlerin gelmesi engelleniyordu. Siz de benim gibi Panem ismini daha önce nerde duydum diye düşündüyseniz cevap "Açlık Oyunları" kitapları ve /veya filmleri olabilir. Hikayenin geçtiği ülkenin adı Panem bazı esrarengiz felaketler –ne olduğu asla söylenmiyor – sonrası Kuzey Amerika kıtasında kurulan yeni bir ülke.

Roma'da bu eğlendirme ve oyalama stratejisinde gladyatörler önemliydi ve halk nezdinde günümüzün profesyonel sporcu ve sanatçıları gibi ünlüydü. Spartaküs de çok başarılı ve meşhur bir gladyatördü. Kim bilir, belki de devam etseydi bir gün özgürlüğünü satın alabilirdi. Çok nadir de olsa Sinoplu Diyojen ve Epictetus gibi özgürlüğünü kazanan köleler de vardı.

Spartaküs filmlere konu oldu demişken, onun hayatını anlatmasa da Ridley Scott'un “Gladiator” isimli filmi de kısmen tarihi gerçeklere dayanır. Roma'nın önemli filozof kralı Marcus Aurelius'un ölümünün ardından tahta geçen Commodus'un hikayesi, tarihi açıdan gerçekçi olsa da Russel Crowe'un oynadığı Maximus rolü kurgusal veya en azından Spartaküs dahil birkaç tarihi karakterin birleşimi diyebiliriz. Maximus da Spartaküs gibi Roma askeriyken köle oluyor ve gladyatör olmaya zorlanıyor. Maximus'un satıldığı gladyatör okulunun sahibi Proximo, bir üst ligde mücadele etmeye hazırlanan Maximus'a yeteneklerinin iyi olduğunu ama bunun Roma'da büyük arenada yeterli olmayacağını söyler. Proximo kendisine seyircinin duygularını kazanması gerektiğini telkin eder. Maximus ilk başta tribünlere oynama fikrinden hoşlanmaz. Ancak Proximo seyirci sevgisinin hayatını kurtaracağını, kendisinin de eski bir gladyatör olduğunu ve popüler olduktan sonra İmparator Marcus Aurelius tarafından serbest bırakıldığını açıklar. Gerçekten de Commodus, başarılı bir dövüş sonrası arenaya iner gladyatörlerinin liderinin Maximus olduğunu keşfeder. Buna rağmen seyircinin Maximus'u ne kadar sevdiğini görünce ona bir şey yapmaktan çekinir. Yani koskoca Roma İmparatoru, arkasındaki seyirci desteği olduğu için bir köleye herkesin ortasında zarar vermekten.

Fakat çoğu popüler sanatçı ve sporcunun tersine Spartaküs, çok başarılı olmasına rağmen seyircileri ve hayranlarıyla haşır neşir olmuyor, tribünlere oynamıyordu. Popüler de olsa köle olmayı ve insanları bu şekilde eğlendirmeyi kendine yediremiyordu belki de.

Roma İmparatorluğu ise yavaş yavaş daha erdemli yönetimlerden, elitliğin büyük oranda maddi zenginlik ile ölçüldüğü bir yer haline geliyordu. Yeni elitler ve imparatorluk yöneticileri de bu ortama uygun kişiler oluyordu. Bu dönemin zirve noktalarından biri ise İmparator Caligula'nın atı Incitatus'u senatoya konsül (milletvekili) yapması olduğunu söyleyebiliriz.

Yeni fetihlerin de barbar Cermenler gibi fakir topluluklara karşı veya güçlenen başka imparatorluklara karşı yapılması, ganimetlerin azalmasını ve savaşların da masraflarını karşılamamasını beraberinde getiriyordu. Paranın değerinin düşürülmesi yani altın ve gümüş oranlarının azaltılması da imparatorluğun düşüşü ile eş zamanlı bir göstergiydi.

Zaman içinde Roma'da özgür insanlardan daha fazla köle oldu. Romalı vatandaşlar, eskiden yaptığı işler için karın tokluğuna çalıştırılan köleleri gittikçe daha fazla kullanıldıkça ve Roma şehri çevresindeki kırsal alanlar, çok zenginlerin büyük plantasyonlarında ikamet eden geniş bir köle kolonileri ağı haline geldikçe, işsizlik oranı keskin bir şekilde arttı. Sıradan Roma vatandaşının fakirleşmesi ve cahilleşmesi kol kola ilerliyordu. Roma'nın zenginliği, gittikçe daha dar bir azınlığın elinde toplanması ve gittikçe artan gelir ve varlık eşitsizlikleri ekonomiyi darboğaza itiyordu.

Bazı tarihçilere göre de Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasında, özellikle Augustus tarafından kurulan oligarşik otokrasiye geçiş sonrası artmaya başlayan ve gittikçe uçurum halini alan gelir dağılımı farkları önemli rol oynadı.

Spartaküs az sayıda köle arkadaşı ile firar ettikten sonra ülke çapındaki özellikle tarlalarda çalıştırılan birçok köle kaçarak isyancılara katıldı. Roma senatosu, ilk başta tüm bunları bir tehditten çok rahatsızlık olarak değerlendirdi ve sorunu çözmek için General Gaius Cladius Glaber komutasındaki eğitimsiz askerlerden oluşan bir kuvvet gönderdi. Fakat beklenmeyen oldu ve köleler Roma güçlerini yendi. Ardından Publius Varinus'un liderlik ettiği ikinci bir Roma ordusu da yenildi ve daha fazla köle Spartaküs'e katılmaya başladı. Spartaküs, artık 70 bin kişilik bir orduya hükmediyordu.

Art arda yollanan tüm Roma ordularını yenen Spartaküs artık Roma için önemli bir tehdit oluşturuyordu. Fakat Spartaküs'ün Roma'ya yürümeye niyeti yoktu ve ordusunu İtalya'nın kuzeyine çıkarmıştı. Buradan ordusunu lağvedecek ve kölelerin özgürlüklerine kaçışlarını sağlamış olacaktı. Ordusu iyice büyüyen Spartaküs, birliklerini ikiye ayırdı ve diğerinin başına yakın arkadaşı Crixus'u getirdi. Fakat Roma, bir kez daha Spartaküs'ün kendi yoluna yani özgürlüğe gitmesine izin vermedi.

Publicola komutasındaki Romalılar Crixus'un kuvvetlerine saldırırken Clodianus da Spartaküs'ün birliğine saldırdı. Crixus'un kuvvetleri ağır kayıplarla geri püskürtüldü ancak Spartaküs, önce Clodianus'u ardından Publicola'yı yendi. Fakat Crixus savaşta öldürüldü. Rivayete göre Spartaküs bunun üzerine 300 Romalı esiri öldürdü. Daha sonra da kalan Romalı esirleri kullanarak kendi gladyatör gösterilerini düzenledi. Belki de hem arkadaşının ölümü hem de geçmişte kendisine yaşatılan tüm onursuzlukların intikamını almak için böyle yaptı. "Canavarlarla savaşan kişi dikkat etmelidir ki kendi bir canavara dönüşmesin. Sen dipsiz bir kuyuya uzun uzun baktığında, dipsiz kuyu da sana bakar" demiş Nietzsche.

Bu gladyatör gösterisinden sonra Spartaküs, daha sonra kullanamadığı tüm vagonları ve malzemeleri yaktı ve 120 binden fazla piyade ve çok sayıda süvari ile Roma'ya doğru yürüdü. Artık paniğe kapılmış olan ve köle ordusu karşısında hezimetleri nedeniyle aşağılanmış hisseden Roma'ya, gaddarlığı ile ün salmış Marcus Licinius Crassus liderliğinde bir orduya yenik düştü ve savaş meydanında öldü. Spartaküs'ün yenilgisinde en büyük nedenler hem Sicilya korsanlarının kendisine ihanet etmesi hem de Crassus'un son derece sabırlı ve dolduruştan uzak taktığı ile Spartaküs ordusunu çevrelemesi, arz hatlarını kesmesi ve yavaş yavaş açlığa mahkum etmesi sayılır. Fakat Roma'nın sabrının tükenmesi nedeniyle Pompey önderliğinde bir ordu daha yollarlar. Nitekim aslında Crassus, Spartaküs'ü sahada yenmesine rağmen, zaferin kredisini savaş biterken yetişen Pompey alır. Spartaküs'ün ordusundan esir düşen binlerce asker ise Roma'dan Capua'ya kadar olan yolda çarşıya gerildi ve cesetleri, gelecekteki ayaklanmalara karşı ibret olsun diye yıllarca çürümeye bırakıldı.

Sabredip buraya kadar okumuş olanların soracağını sanmıyorum ama içinizden iyi güzel de bunlardan bize ne, nasıl hemen çok para yapacağız onu söyle diyen varsa ona Bruce Lee'den bir alıntı ile cevap vermek isterim: "Kendi kendine yardımdan başka yardım olmadığı gerçeğini kabul etmelisiniz. Aynı nedenden ötürü, size kendinizi nasıl tanıyacağınızı söyleyemem. Size ne yapmanız gerektiğini söyleyebilirim, ancak ne yapmanız gerektiğini söyleyemem. Çünkü bu sizi belirli bir yaklaşımla sınırlandırır. Formüller yalnızca özgürlüğü engelleyebilir, dışarıdan dikte edilen reçeteler yalnızca yaratıcılığı susturur ve sıradanlığı garanti eder. Öz-bilgiden doğan özgürlüğün, bir formüle sıkı sıkıya bağlı kalmakla elde edilemeyeceğini aklınızda bulundurun; aniden özgürleşmeyiz, biz zaten özgürüz"

Savaş ile piyasalar arasında karşılaştırma yapılır ki bu çok doğru bir benzetme değil. Rekabetçi müsabaka daha doğru bir karşılaştırma. Özellikle günümüzde gittikçe daha kısa vadeli ve süreçten ziyade sadece sonuç odaklı performans ölçmek Lehman benzeri birçok örnekte görüldüğü gibi yanlış ve riskli. Buna rağmen, popüler hale gelmiş olması sonucu piyasalarda da spor ve sanatta da son müsabaka sonucunuz kadar makbulsünüz. Konumlanmanıza bağlı olarak böyle olması sebebiyle de performans miyopluluğu ve tribün baskısı yaşamayanlar için çok cazip fırsatlar çıkabiliyor.

Aslında Ed Seykota'nın dediği bir yerde doğru. Piyasa size ne isterse verir. Eğlenmek istiyorsanız eğlenirsiniz, en azından ilk başlarda. Kimisi de farkında olmadan belki de bilinçaltındaki değersizlik duygusu nedeniyle kendini sabote eder ve piyasada kaybederek aslında bilinçaltının isteğine kavuşmuş olur. Piyasalar bazı açılardan gerçekten de özgürlüğe giden yol olabilir ama başarıma olasılıklarınızın ve bunun ne gerektirdiği konusunda ciddi ve samimi olmanız gerekiyor. Birkaç kişi özgürlüğüne kavuşurken Wall Street'ten Greenwich Village'a doğru giderken West Fourth Street yolu çarşıya gerilen ve yıllardır çürüyen görünmez cesetlerle dolu. Görünmez olmalarının sebebi ise ibret olmasın diyedir. Cesetler iş için iyi değildir. Güzel bir imaj vermez yani. Onun yerine zenginlik basamaklarını hızla çıkan her renkten ve ırktan ikonlar vardır.

Hızlı ve kolay para da kazanabilirsiniz, bu size özgürlük sağlar, mutluluktan havalara uçarsınız, beyniniz dopamin serotonin fırtınası yaşar. "Ben artık oldum" dersiniz. Özgürlük yetmez. "Bana köle gibi davranana gününü göstereceğim" diyebilirsiniz. Sizce siz kral olmalısınız, paranın imparatoru olmalısınız. Zirvedesinizdir, o kadar rahat kazanıyorsunuzdur ki koca Roma orduları gelse viz gelir. Sonra para kaybedersiniz, canınız yanar, gururunuz incinir. Kaybımı çıkarmam lazım dersiniz gereksiz riskler alırsınız daha da çok kaybedersiniz. Bir takım hayali düşmanlar sizin başarınızı istemiyordur yoksa sizde bir problem yok diye düşünmeye başlırsınız. Düşmanlarınız her yeredir, sizi kısıkanıyorlardır. Siz kölelikten gelme bir kralsınız, hadlerini bildirmek istersiniz. Bir de bakmışsınız Roma'yı fethetmeye, yakıp yıkmak için yola çıkmışsınız.

UYARI NOTU:

Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti, yetkili kuruluşlar tarafından kişilerin risk ve getiri tercihleri dikkate alınarak kişiye özel sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler ise genel niteliktedir. Bu tavsiyeler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Söz konusu rapor belli bir kişiye veya mali durumları, risk ve getiri tercihleri benzer nitelikteki bir gruba yönelik olarak hazırlanmamıştır. Belirli bir getirin sağlanacağına dair herhangi bir vaat veya taahhütte bulunulmamaktadır. Tüm yorum ve tavsiyeler öngörü, tahmin ve fiyat hedeflerinden oluşmaktadır. Zaman içinde piyasa koşullarında meydana gelen değişiklikler nedeniyle söz konusu yorum ve tavsiyelerde değişikliğe gidilebilir. Size uygun olan yatırım araçlarının ve işlemlerin kapsam ve içeriği uygunluk testi neticesinde belirlenir. Uygunluk testi, yatırım kuruluşu tarafından pazarlanan ya da müşteri tarafından talep edilen ürün ya da hizmetin müşteriye uygun olup olmadığının değerlendirilmesi amacıyla, müşterilerin söz konusu ürün veya hizmetin taşıdığı riskleri anlayabilecek bilgi ve tecrübeye sahip olup olmadıklarının tespit edilmesidir. Bu raporda yer alan her türlü bilgi, yorum ve tavsiye uygunluk testi ile tespit edilecek risk grubunuz ve getiri beklentiniz ile uyumlu olmayabilir. Bu nedenle, uygunluk testi neticesinde risk grubunuz tespit edilmeden sadece burada yer alan bilgilere dayanarak yatırım kararı verilmesi amaç, bilgi ve tecrübenize uygun sonuçlar doğurmayabilir.

Burada yer alan bilgi ve veriler, araştırma grubumuz tarafından güvenilir olduğuna inanılan kaynaklardan derlenmiş olup, doğrulukları ayrıca araştırılmamıştır. Bu nedenle, bu bilgilerin tam veya doğru olmaması nedeniyle doğabilecek zararlardan Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ve çalışanları sorumlu değildir. Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. tarafından farklı bölümlerde istihdam edilen kişilerin veya Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş.'nin ortaklarının ve iştiraklerinin bu raporda yer alan tavsiyelerle veya görüşlerle hemfikir olmaması mümkündür. Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ile piyasanın işleyişinden kaynaklanan makul nedenlerden dolayı, Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ortakları, çalışanları, yöneticileri ve bunlarla doğrudan ve dolaylı olarak ilişkileri bulunan istihdam ilişkisi doğuracak bir sözleşme çerçevesinde veya herhangi bir sözleşme olmaksızın çalışan ve tavsiyenin hazırlanmasına katılan tüm gerçek veya tüzel kişiler ile müşterileri arasında önlemeyen çıkar çatışması ve objektifliği etkilemesi muhtemel nitelikte ilişkiler doğabilir. Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş., ortakları veya iştirakleri, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirildikleri yatırım hizmetleri ve faaliyetleri ile yan hizmetlerini, bu raporda bahsi geçen şirketlere, muhtelif zamanlarda, sunmayı teklif edebilir veya sunabilir. Muhtelif zamanlarda, Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş.'nin, ortaklarının, iştiraklerinin ve işbu kapsamdaki yöneticilerinin, yetkililerinin, çalışanlarının veya temsilcilerinin, doğrudan veya dolaylı olarak, raporda bahsi geçen işlemler, menkul kıymetler veya emtialar üzerinde pozisyonları bulunabilir veya farklı nedenlerle ilgi ve ilişkileri bulunabilir. Söz konusu çıkar çatışması durumlarında Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş., internet sitesinde yer alan Çıkar Çatışması Politikası uyarınca hareket eder. Bu rapor, sadece gönderildiği kişilerin kullanımını içindir. Bu raporun tümü veya bir kısmı Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş.'nin yazılı izni olmadan çoğaltılamaz, yayımlanamaz veya üçüncü kişilere gösterilemez, ticari amaçla kullanılamaz.